

AALST BELFORT

NOTA

INTERGEMEENTELIJKE SAMENWERKING VOOR STREEKONTWIKKELING IN ZUID-OOST-VLAANDEREN

GENTSESTEENWEG 1 B
9520 SINT-LIEVENS- HOUTEM
TEL 053 64 65 20

INFO@SO-LVA.BE
WWW.SO-LVA.BE

AALST - BELFORT

NOTA PROEFSLEUVENONDERZOEK – 2025I86

WOUTER DE MAEYER & EWOUD DESCHEPPER

DOSSIERSAMENSTELLING

Wouter De Maeyer & Ewoud Deschepper

PROJECT

Aalst - Belfort - nota (proefsleuvenonderzoek)
Projectcode: 2025186
Projectnaam: 23-AAL-BF
Identificatie bekrachtigde archeologienota: ID 28187
SOLVA Archeologierapport nr. 324

OPDRACHTGEVER

Stad Aalst
Grote Markt 3
9300 AALST

OPDRACHTHOUDER**SOLVA**

Projectteam: Onroerend Erfgoed
Gentsesteenweg 1B
9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM
Tel: 053/64 65 20
info@so-lva.be

BEWAARPLAATS ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE

Erkend onroerend erfgoeddepot **SOLVA** archeologisch depot
p/a Industrielaan 25b
9320 EREMBODEGEM
Tel: 053/64 65 36
archeologie@so-lva.be

WETTELIJK DEPOTNUMMER

D/2025/12.857/11

Kaft: Foto van de kelderruimte uit 1948 © KIK-IRPA

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA

INHOUDSTAFEL

1	SAMENVATTING	4
1.1	PLANMATIGE CONTEXT	4
1.2	WETTELIJK KADER	4
1.3	RESULTATEN	4
2	VERSLAG VAN RESULTATEN	5
2.1	BESCHRIJVEND GEDEELTE	5
2.1.1	ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	5
2.1.2	DE ONDERZOEKSOPDRACHT	7
2.1.3	WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK	8
2.2	ASSESSMENTRAPPORT	11
2.2.1	BESCHRIJVING VAN DE AARDKUNDIGE OPBOUW VAN HET ONDERZOCHE GEBIED	11
2.2.2	ASSESSMENT VAN DE SPOREN, SPOORCOMBINATIES EN ARCHEOLOGISCHE STRUCTUREN	19
2.2.3	ASSESSMENT VAN DE VONDSTEN	23
2.2.4	ASSESSMENT VAN DE STALEN	24
2.2.5	CONSERVATIE-ASSESSMENT	24
2.2.6	DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED	24
2.2.7	CONFRONTATIE VAN DE BEVINDINGEN MET DE RESULTATEN VAN VOORGAANDE ONDERZOEKSFASES 25	
2.2.8	DE VERWACHTINGEN TEN AANZIEN VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED	25
2.3	BIBLIOGRAFIE	27
2.4	BIJLAGEN	27
2.4.1	LIJST VAN PLANNEN, FIGUREN, FOTO'S EN KAARTEN	27
2.4.2	TEKENINGENLIJST	27
2.4.3	FOTOLIJST	27
2.4.4	SPORENLIJST	27
2.4.5	VONDSTENLIJST	27
2.4.6	STALENLIJST	27
2.4.7	SKELETFORMULIEREN	27
2.4.8	CONSERVATIERAPPORT	27

1 SAMENVATTING

1.1 PLANMATIGE CONTEXT

De opdrachtgever voorziet in de restauratie en renovatie van exterieur en interieur van het Belfort in Aalst. Hierbij wordt in één van de kelderruimtes de bestaande vloer (met opbouwdikte van ca. 27,5 cm) uitgetrokken en vervangen door een nieuwe vloer met een opbouw van minstens 50,5 cm dikte.

1.2 WETTELIJK KADER

De zone bevindt zich binnen een beschermde archeologische site of archeologische zone. Bovendien bedraagt de oppervlakte van het projectgebied meer dan 300 m² en de ingreep in de bodem meer dan 100 m².

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen**. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.¹

1.3 RESULTATEN

SOLVA voert in opdracht van de gemeente Aalst het voorgeschreven archeologisch vooronderzoek uit. Ten behoeve van het bekomen van een bekrachtigde archeologienota is reeds een bureaustudie opgesteld.²

Deze studie maakte duidelijk dat het projectgebied omwille van haar locatie (kelderruimte in het Belfort van Aalst) een hoge archeologische verwachting en een hoog kennispotentieel kent. Het uitgevoerde proefputtenonderzoek (2025186) moest meer duidelijkheid verschaffen over de aanwezigheid en bewaring van (eventuele) archeologische sporen.

Uit het onderzoek blijkt dat er geen archeologische site (meer) aanwezig is in de kelderruimte, en dat ook de originele bodemopbouw verdwenen is. Onder het huidige vloerniveau is een ca. 22 cm dikke fundering aanwezig. Daaronder bevinden zich sterk verstoorde lagen, die misschien in verband gebracht kunnen worden met restauratiewerken uit het laatste kwart van de 19de eeuw. In ieder geval zijn deze lagen archeologisch niet relevant. Onder deze lagen is de moederbodem aanwezig.

De enige relevante vaststelling betreft het aantreffen van de zuilbasis van één van beide dragende zuilen in de ruimte.

De afwezigheid van een archeologische site kan in verband gebracht worden met de verlaging van het vloerniveau in de ruimte. Op basis van fotomateriaal vond dit plaats vóór 1948. Op basis van de vaststellingen tijdens het proefputtenonderzoek en de historisch gekende restauraties aan het gebouw, is deze verlaging misschien in het laatste kwart van de 19de eeuw te dateren.

Gelet op de verstoring van het bodemarchief in de ruimte en de afwezigheid van een archeologische site, wordt geen verder archeologisch onderzoek voorgeschreven.

¹ Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

² Herremans 2023.

2 VERSLAG VAN RESULTATEN

2.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Bekrachtigde archeologienota: ID 28187

Projectcode: 2025I86

Sitecode: 23-AAL-BF

Wettelijk depotnummer: D/2025/12.857/11

Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038

Locatie:

Oost-Vlaanderen, Aalst, Grote Markt 30 (Figuur 2; Figuur 3)

Bounding box:

punt 1: x=126776.27 / y= 180962.05

punt 2: x= 126804.47/ y= 180993.69

Kadastrale gegevens:

Aalst, afdeling 1, sectie A, perceelsnummer 417, zie Figuur 1.

Topografische kaart: zie Figuur 2.

Betrokken actoren:

Erkend archeoloog - veldwerkleider: Wouter De Maeyer

Erkend archeoloog: Arne De Graeve

Assistent-archeoloog: Yann De Smet

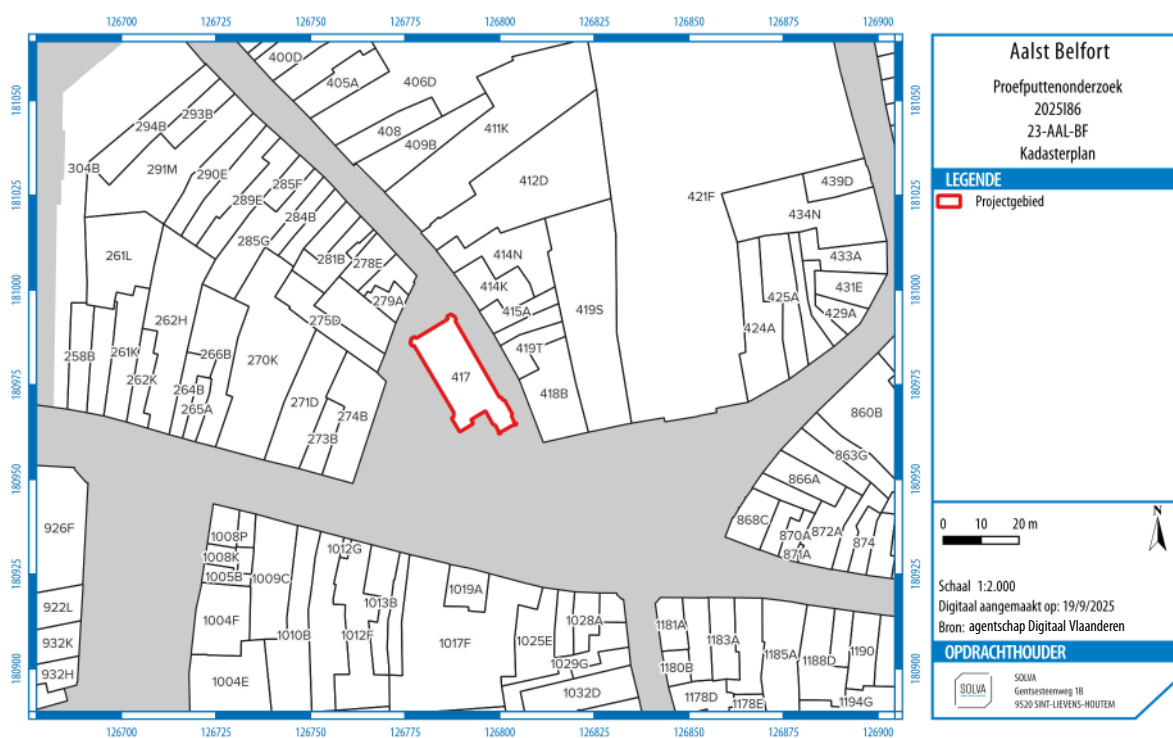
Tekst: Wouter De Maeyer, Ewoud Deschepper

Plannen en kaartmateriaal: Ewoud Deschepper

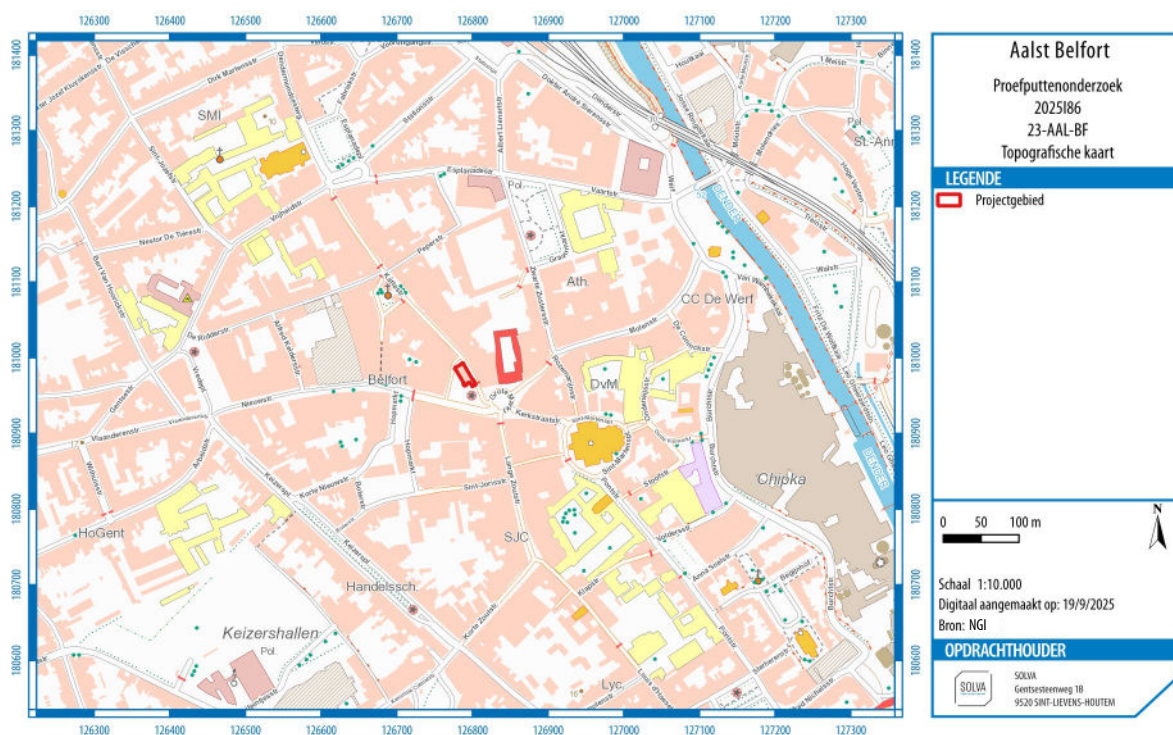
Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:

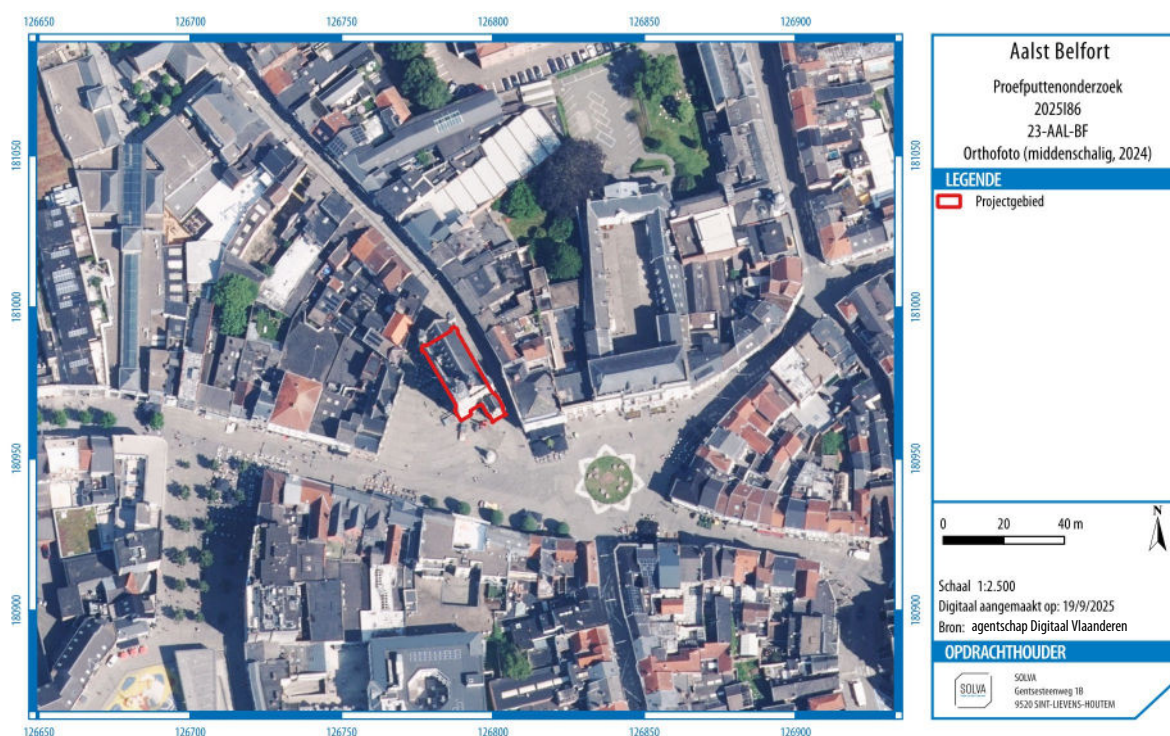
Niet van toepassing.

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het projectgebied.

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied.

Figuur 3: Orthofoto (middleschalig, winteropnamen, 2024) met aanduiding van het projectgebied.

2.1.2 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

2.1.2.1 VRAAGSTELLING

Gezien de locatie van het projectgebied in de historische binnenstad van Aalst en binnen de muren van het middeleeuwse schepenhuis, lag de focus op het detecteren, onderzoeken en waarderen van:

- ondergrondse structuren in relatie tot het opstaand muurwerk van het schepenhuis
- van ondergrondse structuren die behoren tot de slecht gekende laatmiddeleeuwse bouwfasen van het schepenhuis

Volgende onderzoeksvragen zijn overgenomen uit het Plan van Maatregelen van de archeologienota met projectcode 2023H193 en ID 28187:³

- Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem? (indien bereikt)
- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem?
- Wat is de datering en samenstelling van de bodemlagen?
- Zijn er sporen aanwezig? Zijn ze natuurlijk of antropogeen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Tot welke periode(n) behoren de sporen en structuren?
- Wat is de ruimtelijke samenhang van sporen en structuren?
- Wat is de bewaringstoestand van deze sporen en structuren?
- Is er sprake van mobiele vondsten?
- Wat is de aard en betekenis van de vondsten?
- Tot welke periode(n) behoren deze vondsten?
- Wat is de relatie tussen bodem, (stedelijk) landschap en archeologische sporen?
- Staan deze vindplaatsen in relatie tot het aanwezige bouwkundig erfgoed en het schepenhuis?
- Is het mogelijk de gekende bouwchronologie van het schepenhuis te verfijnen of bij te stellen?
- Kan men op basis van de aanwezige sporen en structuren een nieuwe fasering opmaken?
- Zijn de verschillende historisch gekende bouwfasen ook archeologisch te onderscheiden?

³ Herremans 2023.

2.1.2.2 DE RANDVOORWAARDEN

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in het hoofdstuk 8.6 (proefsleuven en proefputten) van de Code van Goede Praktijk 4.0.

2.1.3 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK

2.1.3.1 MOTIVERING VAN DE ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODE EN -TECHNIEKEN

2.1.3.1.1 STRATEGIE

De archeologienota (projectcode 2023H193 en ID 28187⁴) stelde een hoge verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed en een hoog wetenschappelijk kennispotentieel vast. Daarbij gaat het voornamelijk om vondsten, sporen en structuren die in relatie staan tot de bouwgeschiedenis van het schepenhuis. De kans dat er sporen van vóór de bouw van het schepenhuis bewaard bleven, is klein. De kelder van het schepenhuis werd immers ingegraven tot op een diepte van +/- 4 m. Eerder onderzoek op de Grote Markt tonen aan dat de middeleeuwse sporen al aanvatten op 90 cm -mv. Gelet op de stedelijke context diende rekening gehouden te worden met een mogelijk complexe stratigrafie.

2.1.3.1.2 METHODEN EN TECHNIEKEN

Het terreinwerk vond plaats op 15 september 2025 en werd uitgevoerd door erkend archeoloog en veldwerkleider Wouter De Maeyer, erkend archeoloog Arne De Graeve en assistent-archeoloog Yann De Smet.

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Het gaat meer bepaald om hoofdstuk 8.6.3: Proefsleuven en proefputten op sites met complexe verticale stratigrafie.

Na het opbreken van de bestaande verharding (vloerniveau en onderfundering in beton) zijn de proefputten verder manueel aangelegd door de archeologen van SOLVA. Daarbij is geen relevant archeologisch niveau aangetroffen: onder sterk verstoorde lagen was meteen de moederbodem aanwezig (zie verder). De proefputten zijn verder manueel uitgegraven tot op 60 tot -80 cm -mv in functie van de profielregistratie. De grond is gestockeerd naast de sleuf.

Er zijn bij het proefputtenonderzoek geen archeologisch relevante sporen aangetroffen. Er zijn wel verschillende profielen geregistreerd. Deze zijn eerst manueel opgeschoond, vervolgens gefotografeerd met fotobord (met projectcodes 23-AAL-BF en 2025I86), waarna de lagen beschreven zijn in de SOLVA-Archeologiedatabank en de profielen ingetekend zijn op schaal 1:20. Gelet op de locatie van het onderzoek (in een kelder) zijn de proefputten en locatie van de profielen manueel ingemeten ten opzichte van referentiepunten. Vervolgens is dit inmetingsplan gedigitaliseerd in QGIS v.3.40.5.

Het gebruik van **gestandaardiseerde fiches** en een gestandaardiseerde nummering van de sporen en de lagen in een spoor – en alles wat daarmee samenhangt (foto's, plannen, vondsten, ...) – heeft niet alleen te maken met het stroomlijnen van de registratie op het veld, maar ook met de verwerking van deze gegevens tijdens de rapportage.

De Dienst Archeologie van **SOLVA** heeft in de loop van 2009 de ontwikkeling van een **databank** geïnitieerd. Haar doel is het kunnen zowel invoeren en opslaan, als raadplegen en beheren van alle gegevens – velddata en externe informatie – in één systeem. Daarenboven is het de opzet om met de databank overzichtelijke lijsten te kunnen genereren, die als bijlagen kunnen dienen in de rapporten.

De absolute basis van de databank, de kleinste atomaire eenheid als het ware, is het **spoor**. Dit valt uiteen in acht types: 'laag', 'muur', 'vloer', 'skelet', 'hout', 'vondst', 'vertical feature interface' of 'VFI' en 'horizontal feature interface' of 'HFI'. Voor elk type spoor bestaat één gestandaardiseerde fiche in de databank. Aan deze kleinste eenheid wordt alles gekoppeld: plannen, tekeningen, foto's én vondsten. Bovendien worden op dit niveau de eerste relaties gelegd tussen de sporen onderling: een spoor 'is recenter', 'is ouder', 'gelijktijdig met' of 'hetzelfde als' een ander spoor.

⁴ Herremans 2023.

Op een tweede niveau in de databank staan de **spoorcombinaties**. Deze groeperen één of meerdere sporen. Elke spoorcombinatie krijgt een individueel nummer, namelijk het nummer van het eerste spoor dat tot deze spoorcombinatie behoort. Het is evenwel niet zo dat elk spoor noodzakelijk deel uitmaakt van een spoorcombinatie. Verstoringen en ‘negatieve sporen’, sporen die na couperen geen of een natuurlijk spoor blijken te zijn, worden niet tot het niveau van een spoorcombinatie gebracht, maar bestaan enkel tot op het spoorniveau. De plannen, tekeningen, foto’s en vondsten die gekoppeld zijn aan een spoor worden door de databank automatisch verbonden aan de spoorcombinatie waartoe ze behoren. Vanuit dit niveau kan men dus makkelijk navigeren in de verschillende sporen van die spoorcombinatie en waaraan de vondsten, plannen, tekeningen en foto’s verbonden zijn. Op dit niveau laat de databank eveneens toe chronologische/stratigrafische relaties te leggen tussen de spoorcombinaties onderling.

Het derde niveau in de databank bevat de **structuren**. Structuren groeperen op hun beurt één of meerdere spoorcombinaties. Ook zij krijgen een individueel nummer, met name het eerste spoorcombinatienummer dat tot deze structuur behoort. Indien bijvoorbeeld een gebouwplattegrond (structuurniveau) is vastgesteld, bestaande uit verschillende paalsporen (spoorcombinatieniveau), dan zal deze gebouwplattegrond het nummer dragen van een spoorcombinatie (een paalspoor) die deel uitmaakt van deze structuur. Elk paalspoor (spoorcombinatieniveau) kan op zijn beurt bestaan uit een paalkern (spoorniveau) en een insteek (spoorniveau). Opnieuw is het zo dat niet elke spoorcombinatie tot een structuur hoeft te behoren. De databank groepeert onder een structuur telkens de plannen, tekeningen, foto’s en vondsten die gekoppeld zijn aan de spoorcombinaties die deel uitmaken van de structuur. Opnieuw is vanuit het structuurniveau gemakkelijk te navigeren tussen de verschillende spoorcombinaties die ertoe behoren en zo, verder afdalend, uiteindelijk tussen de verschillende sporen. Op dit niveau kunnen eveneens chronologische/stratigrafische relaties gelegd worden tussen structuren.

Wat de **vondsten en de staalnames** betreft, wensen we mee te geven dat de databank een uitgebreide mogelijkheid tot determinatie, datering en assessment voorziet. Dit gebeurt zoals vermeld op het spoorniveau. Hieraan zijn de verschillende vondst- en staalnummers van de vondsten gekoppeld. Bij het ingeven van de vondsten wordt ‘automatisch’ een datering gegenereerd, maar deze kan manueel overschreven worden. Dit geldt op spoor-, spoorcombinatie- en structuurniveau. De databank laat eveneens toe de vondstgegevens te bevragen en te exporteren naar Excel. Bovendien kan voor elke vondst een logboek van de verschillende behandelingen aangemaakt worden.

De databank bevat tot slot alle relevante documenten met betrekking tot een project in een map ‘**bijlagen**’: rapporten, plannen, overzichtsfoto’s, rapporten natuurwetenschappelijk onderzoek, totaalplan...

2.1.3.2 INPLANTINGSPLAN VAN DE PROEFSLEUVEN

Figuur 4: Inplantingsplan van de uitgevoerde proefputten.

De vier proefputten bevinden zich in de kelder van het Belfort (Figuur 4). Proefput I (Zone I) bevindt zich tegen de noordoostmuur van de kelder. Proefput II (Zone II) bevindt zich tegen de noordoostelijke hoek van de kelderruimte. Proefput 3 (Zone III) bevindt zich ten noorden van de noordelijke zuil in de kelderruimte. Proefput 4 (Zone IV) bevindt zich in de zuidwestelijke hoek van de kelderruimte.

2.1.3.3 BESCHRIJVING VAN DE OPENGELEGDE OPPERVLAKTE

Proefput 1 meet 1,08 m x 1,08 m (1,17 m²).

Proefput 2 meet 1,08 m x 0,85 m (0,92 m²).

Proefput 3 meet 1,02 x 1,02 m (1,04 m²).

Proefput 4 meet 1,43 m x 0,90 m (1,29 m²).

Op die manier is in totaal een oppervlakte van 4,42 m² archeologisch onderzocht.

2.1.3.4 MOTIVATIE VAN DE KEUZE TEN AANZIEN VAN DE SELECTIE VAN VONDSTEN

Tijdens het terreinwerk is geen selectie gebeurd bij het recupereren van de vondsten. Om een zo compleet mogelijk beeld van de site en de archeologische restanten te verkrijgen, is alles verzameld, voorzien van een vondstnummer (= uniek volgnummer) en opgenomen in de SOLVA-Archeologiedatabank.

2.1.3.5 MOTIVATIE VAN DE KEUZE TEN AANZIEN VAN DE STAALNAME

Er zijn geen stalen genomen tijdens het onderzoek.

2.1.3.6 BESCHRIJVING VAN HET GEBRUIKTE MATERIAAL

De afgraving gebeurde manueel met schoppen. De foto's zijn genomen met een Canon EOS 200D. De vondsten zijn per laag gerecupereerd en in vondstenzakjes gestoken. Deze worden onmiddellijk voorzien van een uniek volgnummer (= vondstnummer). Het inmeten van het grondplan en de profielen gebeurde op millimeterpapier op schaal 1:20. De registratie van de archeologische sporen gebeurde met een tablet met een *Filemaker Claris Go 19* app.

2.1.3.7 BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN EVENTUELE AFWIJKENDE METHODIEK EN VAN EVENTUELE BIJSTELLINGEN VAN DE OORSPRONKELIJKE STRATEGIE

Naast de drie voorziene proefputten (zone I, III en IV) is een vierde proefput (zone II) aangelegd om te controleren of de vaststellingen die gedaan zijn in de andere putten (= volledige verstoring van het bodemarchief), zich ook in deze put herhaalden. De geplande proefput ten zuiden van de zuil is ten noorden van de zuil aangelegd (Zone III) omwille van logistieke redenen.

2.1.3.8 ZONES WAAR BEHOUD IN SITU GEBEURDE

Niet van toepassing. Er is geen archeologische site aangetroffen.

2.1.3.9 ASPECTEN WAARVOOR ADVIES VAN SPECIALISTEN WERD INGEWONNEN

Niet van toepassing.

2.1.3.10 ASPECTEN WAARVOOR ALGEMENE WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING WERD GEVRAAGD

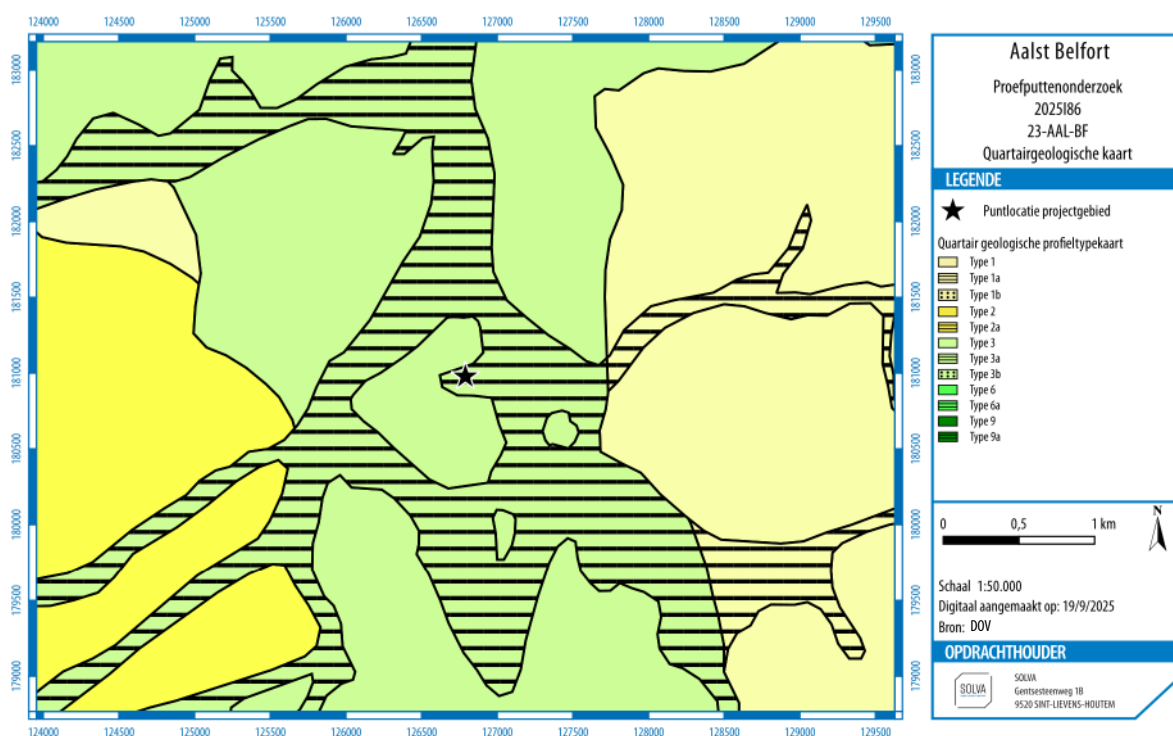
Niet van toepassing.

2.2 ASSESSMENTRAPPORT

2.2.1 BESCHRIJVING VAN DE AARDKUNDIGE OPBOUW VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

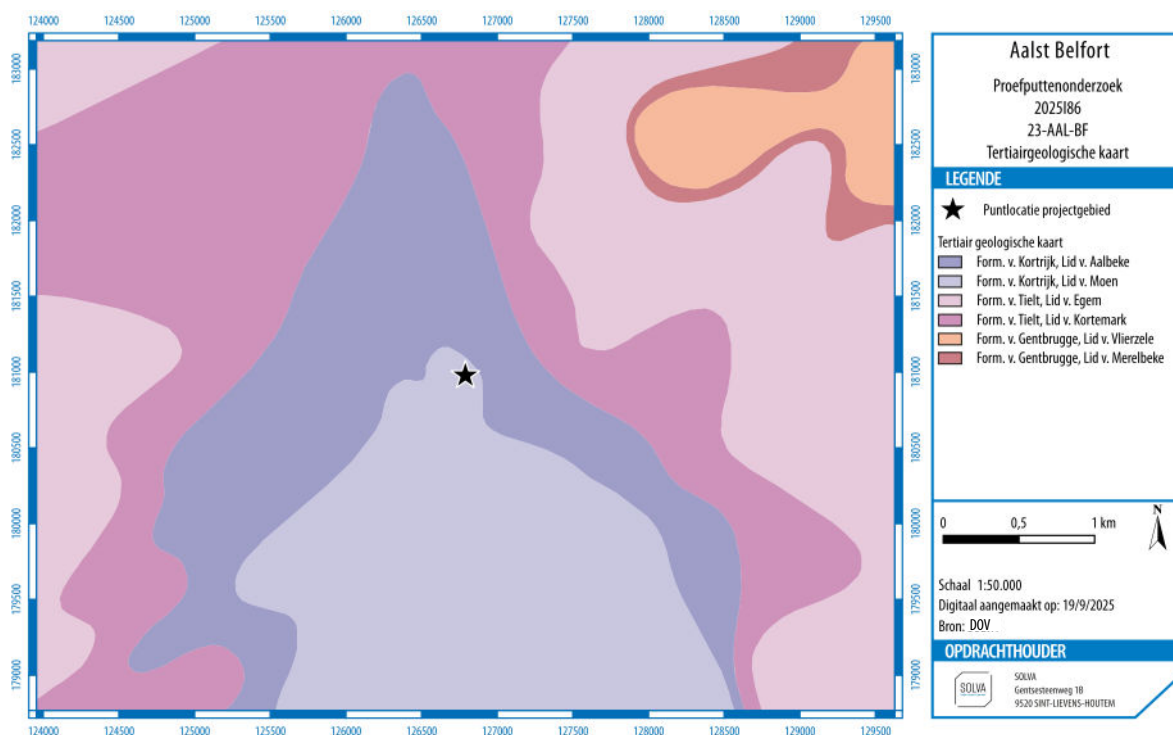
Aalst is gesitueerd in het oosten van de provincie Oost-Vlaanderen, in de Dendervallei. De historische binnenstad is grotendeels te situeren op de linkeroever van de Dender. Dit gebied behoort tot de ecoregio van de Midden-Vlaamse overgangsgebieden, meer bepaald het Midden-Vlaams glooiend zandleemdistrict. De overgang van dit zandleemdistrict naar het Zuid-Vlaamse lemig heuveldistrict situeert zich ter hoogte van Aalst.

De **Quartairgeologische profieltypekaart** karakteriseert het projectgebied grotendeels als geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (3), met een klein deel Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen (a) bovenop de Pleistocene sequentie (3a) in het noordwesten van het projectgebied (Figuur 5).

Figuur 5: Quartaire geologische kaart met aanduiding van de ligging van het projectgebied.

Op de **Tertiaire geologische profieltypekaart** is te zien dat het projectgebied gelegen is op de Formatie van Kortrijk, meer bepaald het Lid van Moen. Het gaat om grijze klei tot silt, kleihoudend sequentie met kleilagen; Nummulites planulatus (Figuur 6).

Figuur 6: Tertiaire geologische kaart met aanduiding van de ligging van het projectgebied.

De **bodemkaart** geeft aan dat de gronden van het projectgebied kunstmatige gronden (OB) betreft, sterk verstoord door antropogene ingrijpen, in dit geval urbane ontwikkeling.

Tijdens het proefputtenonderzoek zijn in totaal zes profielen aangelegd en geregistreerd, verspreid over de vier proefputten. De opbouw is in alle profielen sterk gelijkaardig (Foto 1; Foto 2; Foto 3; Foto 4; Foto 5; Foto 6).⁵ Er is geen sprake van een bewaarde, originele bodemopbouw. Onder de huidige vloer is een betonfundering van ca. 22 cm dikte aanwezig. Daaronder bevinden zich één (profielen 2AB, 3AB) of twee (profielen 1AB, 6AB) lagen. Het gaat om sterk verstoorde lagen die op basis van de aanwezigheid van 19de-eeuws aardewerk in verband te brengen zijn met eerdere verbouwingen aan het gebouw. Daaronder is telkens de moederbodem aanwezig. Deze bevindt zich op een diepte van 44 cm -mv (profiel 1AB) tot 60-80 cm -mv (profielen 2AB, 3AB, 6AB). Ter hoogte van profiel 5AB is de moederbodem niet aangetroffen. In geen enkele proefput zijn archeologisch relevante lagen aangetroffen.

⁵ Profiel 4AB is fotografisch in 3D geregistreerd.

Foto 1: Profiel 1AB (Zone I).

Foto 2: Profiel 2AB (Zone II).

Foto 3: Profiel 5AB (Zone II).

Foto 4: Profiel 3AB (Zone III).

Foto 5: Profiel 4AB (Zone III).

Foto 6: Profiel 6AB (Zone IV).

2.2.2 ASSESSMENT VAN DE SPOREN, SPOORCOMBINATIES EN ARCHEOLOGISCHE STRUCTUREN

Figuur 2 geeft het allesporenplan van het onderzoek.

Het assessment van de sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren gebeurt per proefput. Daarna volgt een samenvatting.

Figuur 7: Allesporenplan van het proefputtenonderzoek.

Proefput I (Zone I)

Het doel van de proefput was om de funderingsopbouw, ondergrondse muurresten en vloerresten in relatie tot de noordoostmuur van de kelder van het Belfort te evalueren.

In de proefput is onder de huidige vloer een betonfundering van ca. 22 cm dikte aangetroffen. Daarnaast bevindt zich, parallel met de oostelijke fundering van de kelder, een betonnen ringbalk die 62 cm naar binnen inspringt t.o.v. de muur. Deze balk is gelijktijdig met de betonnen onderfundering van de huidige vloer gegoten (Foto 7) en reikt tot minstens 50 cm diepte. Onder de betonfundering van de vloer bevinden zich in een deel van de sleuf twee lagen die in verband te brengen zijn met een eerdere restauratie (Foto 1). Het gaat om sterk verstoorde lagen waarin geen vondsten zijn aangetroffen. Mogelijk betreft het de restauratie waarbij de vloer voorzien is van een betonfundering. Het is ook mogelijk dat de verstoring reeds gebeurde bij de restauratie op het einde van de 19de eeuw.⁶ De moederbodem bevindt zich op een diepte van 44 cm onder het maaiveld. In deze proefput zijn geen archeologische lagen aangetroffen.

⁶ Een aanleiding was een brand in 1879 waarbij de belfortoren werd verwoest. Die werd in 1880 heropgebouwd. In de periode 1891-1896 volgden bijkomende restauratiewerken onder leiding van Auguste Van Assche. Bron: INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2025: Schepenhuis, belfort en Gebiedshuisje [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/44> (geraadpleegd op 19 september 2025).

Foto 7: Zicht op de betonnen ringbalk in Zone I.

Proefput II (Zone II)

Het doel van de proefput was om de funderingsopbouw, ondergrondse muurresten en vloerresten in relatie tot de noordoostmuur van de kelder van het Belfort te evalueren.

In de proefput is onder de huidige vloer een betonfundering van ca. 22 cm dikte aangetroffen. Daarnaast bevindt zich, parallel met de oostelijke fundering van de kelder, een betonnen ringbalk die 52 cm naar binnen inspringt t.o.v. de muur. Deze balk is gelijktijdig met de betonnen onderfundering van de huidige vloer gegoten (Foto 3) en reikt tot minstens 50 cm diepte. Onder de betonfundering van de vloer bevindt zich in een deel van de sleuf één laag (Foto 2) die in verband te brengen is met een eerdere restauratie. Mogelijk betreft het de restauratie waarbij de vloer voorzien is van een betonfundering. Het is ook mogelijk dat de verstoring reeds gebeurde bij de restauratie op het einde van de 19de eeuw. Het gaat om een sterk verstoorde laag waarin elf scherven (in vergraven context) zijn aangetroffen. Het gaat om laatmiddeleeuws grijs en rood lokaal vervaardigd aardewerk (1 kan, 1 grapepoot, 1 beker, en verschillende wandscherven). De moederbodem bevindt zich op een diepte van 80 cm onder het maaiveld. In deze proefput zijn geen archeologische lagen aangetroffen.

Proefput III (Zone III)

Deze proefput had als doel centraal in de kelderruimte de ondergrondse muur- en vloerresten te evalueren, en dit in relatie tot de zuilbasis. De aanwezigheid van de zuilbasis biedt een hogere kans op eventueel bewaarde oorspronkelijke vloerresten.

In de proefput is onder de huidige vloer een betonfundering van ca. 22 cm dikte aangetroffen. Onder de betonfundering van de vloer bevindt zich in een deel van de sleuf één laag (Foto 4) die in verband te brengen is met een eerdere restauratie. Mogelijk betreft het de restauratie waarbij de vloer voorzien is van

een betonfundering. Het is ook mogelijk dat de verstoring reeds gebeurde bij de restauratie op het einde van de 19de eeuw. Het gaat om een sterk verstoorde laag: ze bevatte duidelijk gestratificeerde brokken grond, waarbij de positie van de gelaagdheid duidelijk niet *in situ* is (bv. 90° oriëntatie) (Foto 8).

Foto 8: Detail uit profiel 3AB (Zone III) met aanduiding van een brok gestratificeerde grond in 90°-oriëntatie.

In deze laag zijn 5 scherven (in vergraven context) aangetroffen. Het gaat om laatmiddeleeuws grijs en rood lokaal vervaardigd aardewerk (wandscherven) en de rand van een bord in *faience fine*. De aanwezigheid van dit bord maakt duidelijk dat het laatmiddeleeuws materiaal vergraven is, en zou het vergraven van de lagen kunnen linken aan de 19de-eeuwse restauratie. De moederbodem bevindt zich op een diepte van tussen 64 en 74 cm onder het maaiveld. In deze proefput zijn geen archeologische lagen aangetroffen. De fundering van de zuil (III-2) (Foto 6) is opgebouwd uit blokken Doornikse kalksteen en kalkzandsteen. De kalkmortel is vrij hard, bruinig geel en bevat kalkstippen. De onderzijde van de fundering bevindt zich op een diepte van 80 cm onder het maaiveld. Er zijn geen sporen van een funderingssleuf of insteek aangetroffen.

Proefput IV (Zone IV)

Deze proefput heeft als doel de funderingsopbouw, ondergrondse muurresten en vloerresten op de hoek van de westelijke en zuidelijke muur van het Belfort te evalueren. Het betreft de hoek waar ook de belforttoren zich situeert.

In de proefput is onder de huidige vloer een betonfundering van ca. 22 cm dikte aangetroffen. Daarnaast bevindt zich, parallel met de westelijke en de zuidelijke fundering van de kelder, een betonnen ringbalk die respectievelijk 73 cm en 60 cm naar binnen inspringt t.o.v. de muur. Deze balk is gelijktijdig met de betonnen onderfundering van de huidige vloer gegoten en reikt tot minstens 50 cm diepte. Onder de betonfundering van de vloer bevinden zich in een deel van de sleuf twee lagen (Foto 6) die in verband te brengen zijn met een eerdere restauratie. Het gaat om een sterk verstoorde laag waarin 4 scherven (in vergraven context) zijn aangetroffen. Het gaat om laatmiddeleeuws grijs lokaal vervaardigd aardewerk (1 kan/kruik en wandscherven). Mogelijk betreft het de restauratie waarbij de vloer voorzien is van een betonfundering. Het is ook mogelijk dat de verstoring reeds gebeurde bij de restauratie op het einde van de 19de eeuw.⁷ De moederbodem bevindt zich op een diepte van 74 cm onder het maaiveld. In deze proefput zijn geen archeologische lagen aangetroffen.

Samenvatting

In de vier proefputten zijn sterk gelijkaardige vaststellingen gedaan. Onder de huidige vloer is een betonfundering aanwezig. In de proefputten nabij de muren van de kelder is vastgesteld dat deze

⁷ Een aanleiding was een brand in 1879 waarbij de belforttoren werd verwoest. Die werd in 1880 heropgebouwd. In de periode 1891-1896 volgden bijkomende restauratiewerken onder leiding van Auguste Van Assche. Bron.: INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2025: Schepenhuis, belfort en Gebiedshuisje [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/44> (geraadpleegd op 19 september 2025).

betonfundering samen gegoten is met een betonnen ringbalk die tot 73 cm naar binnen inspringt t.o.v. de muur. Onder de vloerfundering zijn één of twee sterk verstoorde lagen aanwezig. Dit verstoorde karakter blijkt duidelijk uit de samenstelling van deze lagen, die brokken gestratificeerde grond bevatten waarvan de stratigrafische positie duidelijk niet *in situ* is (bv. 90° oriëntatie van de lagen). Deze lagen bevatten laatmiddeleeuws aardewerk maar ook een fragment *faïence fine*. Samen laat dit toe deze lagen (voorzichtig) in verband te brengen met een 19de-eeuwse restauratie van het Belfort. Meer bepaald brandde de toren in 1879 af, waarna die in 1880 werd heropgebouwd. In 1891-1896 volgden verdere restauratiewerken.⁸ Mogelijk gingen deze restauratiewerken gepaard met het verlagen van het vloerniveau in de kelder. Zo is op een foto uit 1948 van de kelderruimte goed zichtbaar dat het vloerniveau verlaagd is, en dat dit vloerniveau hetzelfde is als het huidige vloerniveau (Foto 9).

Bij het proefputtenonderzoek zijn op die manier geen archeologisch relevante vaststellingen gedaan, met uitzondering van de zuilfundering.

Foto 9: Foto van de kelderruimte van het Belfort, getrokken in 1948. Het is duidelijk zichtbaar dat het vloerniveau in de ruimte verlaagd is, dit op basis van de witte stenen in de muur t.o.v. de hogere muurdelen. Op basis van de zuilbasis is ook duidelijk dat dit vloerniveau hetzelfde is als vandaag (vergelijk met Foto 5). Fotograaf onbekend (Bron: BALaT KIK-IRPA, objectnummer 102979, cliché B110987, <https://balat.kikirpa.be/object/102979>).

2.2.3 ASSESSMENT VAN DE VONDSTEN

Bij het proefputtenonderzoek zijn alle aangetroffen vondsten ingezameld. Het gaat in totaal om 17 vondsten: 15 scherven aardewerk, 1 stuk bouw materiaal, en 1 stuk bot (Tabel 1).

⁸ INVENTARIS ONROEREND ERFGOED 2025: Schepenhuis, belfort en Gebiedshuisje [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/44> (geraadpleegd op 19 september 2025).

Bij het assessment van de vondsten werd per soort en per materiaalcategorie een kwantificatie gemaakt van het aantal stuks. Bij het aardewerk (n=15) gebeurde een identificatie en een telling van de technische groepen en hierbinnen een identificatie en een telling van de vormtypes. Het gaat voornamelijk om laatmiddeleeuws gebruiksaardewerk (n=13) dat, zoals hierboven beschreven, in secundaire context aanwezig is. Twee postmiddeleeuwse scherven aangetroffen in dezelfde laag maken dit duidelijk.

Het bouw materiaal omvat 1 daktegel.

Het botmateriaal omvat 1 fragment bot, een ribfragment.

De beschrijving en het verdere assessment van de vondsten zijn in relatie tot de datering van de sporen besproken in hoofdstuk 2.2.2.

Tabel 1: Overzicht van de aangetroffen vondsten bij het proefputtenonderzoek.

Vondsten per spoor	Aantal
II--1--	10
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / beker	1
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	3
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / kan/kruik	1
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	3
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed Siegburg / niet gedetermineerd	1
Bouw materiaal / Daktegel	1
III--1--	4
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Faience fine / bord	1
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1
IV--1--	3
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / kan/kruik	1
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1
Bot / Niet gedetermineerd	1
Eindtotaal	17

2.2.4 ASSESSMENT VAN DE STALEN

Er zijn geen stalen genomen.

2.2.5 CONSERVATIE-ASSESSMENT

De aangetroffen vondsten vergen geen verdere conservatie.

2.2.6 DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

Bij het proefputtenonderzoek in de kelderruimte van het Belfort van Aalst is geen archeologische site aangetroffen. De proefputten maken duidelijk dat onder de huidige vloer een betonfundering aanwezig is, waaronder zich één of twee sterk verstoorde lagen bevinden. Deze bevatten laat- maar ook postmiddeleeuws aardewerk, en het verstoorde karakter van de lagen blijkt duidelijk uit hun samenstelling. Onder deze lagen is vervolgens de moederbodem aanwezig. De oorspronkelijke bodemopbouw is dus verdwenen en er zijn geen archeologisch relevante lagen, sporen of structuren aangetroffen.

Deze afwezigheid van een archeologische site is in verband te brengen met de verlaging van het vloerniveau in de ruimte, die afgaande op een foto uit 1948 vóór deze datum plaats heeft gevonden. Vermoedelijk zijn deze werken in verband te brengen met de restauratiewerken aan het Belfort in het laatste kwart van de 19de eeuw.

2.2.7 CONFRONTATIE VAN DE BEVINDINGEN MET DE RESULTATEN VAN VOORGAANDE ONDERZOEKSFASES

Het bureauonderzoek stelde een hoge archeologische verwachting en een hoog wetenschappelijk kennispotentieel vast. Deze verwachting omvatte voornamelijk sporen en structuren die in verband te brengen zijn met het Schepenhuis en Belfort; het kennispotentieel rust in het feit dat de huidige kennis over de gebouwen zeer beperkt is en louter gebaseerd op het opgaande muurwerk. Bovendien zou het in Aalst gaan om het oudst bewaarde schepenhuis van de Nederlanden.

Het proefputtenonderzoek maakt duidelijk dat deze verwachting niet ingelost kan worden. **Onder de kelder van het Belfort is geen archeologische site (meer) aanwezig.** Onder het vloerniveau en de gerelateerde fundering zijn sterk verstoorde lagen aanwezig, met daaronder de moederbodem. De originele bodemopbouw is verdwenen.

Deze vaststellingen zijn het gevolg van de verlaging van het vloerniveau in de kelderruimte, wat op basis van fotomateriaal en het aangetroffen materiaal vermoedelijk in verband te brengen is met restauraties uit het laatste kwart van de 19de eeuw.

2.2.8 DE VERWACHTINGEN TEN AANZIEN VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED

2.2.8.1 EEN GEMOTIVEERDE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE AANWEZIGHEID EN AARD VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED OP HET ONDERZOCHE TERREIN

Binnen de zone van de kelderruimte die via het proefputtenonderzoek onderzocht is, is geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig. Bij het onderzoek zijn geen archeologisch relevante sporen aangetroffen; een archeologische site is afwezig. Ook de originele bodemopbouw is volledig verdwenen.

2.2.8.2 AFBAKENING VAN DE ZONES WAAR GEEN ARCHEOLOGISCH ERFGOED AANWEZIG IS OF VERWACHT WORDT

Binnen de kelderruimte is geen archeologisch erfgoed meer aanwezig.

2.2.8.3 AFBAKENING VAN DE ZONES WAAR ARCHEOLOGISCH ERFGOED VASTGESTELD IS OF VERWACHT WORDT

Niet van toepassing.

2.2.8.4 BEANTWOORDEN VAN DE VOOROPGESTELDE ONDERZOEKSVRAGEN

- *Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem? (indien bereikt)*

De natuurlijke bodem bevindt zich op een diepte van tussen 44 en 80 cm t.o.v. het maaiveld.

- *Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem?*

Niet van toepassing

- *Wat is de datering en samenstelling van de bodemlagen?*

Niet van toepassing.

- *Zijn er sporen aanwezig? Zijn ze natuurlijk of antropogeen?*

Neen. Met uitzondering van de zuilfundering zijn er geen archeologische sporen aanwezig.

- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*

De zuil maakt onderdeel uit van de kelder.

- *Tot welke periode(n) behoren de sporen en structuren?*

Niet van toepassing.

- *Wat is de ruimtelijke samenhang van sporen en structuren?*

Niet van toepassing.

- *Wat is de bewaringstoestand van deze sporen en structuren?*

Er zijn geen archeologische sporen bewaard.

- *Is er sprake van mobiele vondsten?*

Ja, er zijn enkele scherven, een tegel en een botfragment terug gevonden. Deze vondsten bevonden zich allemaal in verstoorde context.

- *Wat is de aard en betekenis van de vondsten?*

Niet van toepassing.

- *Tot welke periode(n) behoren deze vondsten?*

Late middeleeuwen en 19de eeuw.

- *Wat is de relatie tussen bodem, (stedelijk) landschap en archeologische sporen?*

Niet van toepassing. Er zijn geen archeologische sporen aangetroffen.

- *Staan deze vindplaatsen in relatie tot het aanwezige bouwkundig erfgoed en het schepenhuis?*

Niet van toepassing. Er is geen vindplaats aangetroffen. De zuilbasis staat in relatie tot de kelderconstructie.

- *Is het mogelijk de gekende bouwchronologie van het schepenhuis te verfijnen of bij te stellen?*

Neen.

- *Kan men op basis van de aanwezige sporen en structuren een nieuwe fasering opmaken?*

Neen.

- *Zijn de verschillende historisch gekende bouwfasen ook archeologisch te onderscheiden?*

Neen.

2.3 BIBLIOGRAFIE

HERREMANS D. (2023). Aalst Belfort. Archeologienota – 2023H193, SOLVA *Archeologierapport 273*.

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED (2025). *Schepenhuis, belfort en Gebiedshuisje [online]*, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/44> (geraadpleegd op 19 september 2025).

2.4 BIJLAGEN

2.4.1 LIJST VAN PLANNEN, FIGUREN, FOTO'S EN KAARTEN

Zie Bijlage 1.

2.4.2 TEKENINGENLIJST

Zie Bijlage 1.

2.4.3 FOTOLIJST

Zie Bijlage 2.

2.4.4 SPORENLIJST

Zie Bijlage 1.

2.4.5 VONDSTENLIJST

Zie Bijlage 1.

2.4.6 STALENLIJST

Niet van toepassing.

2.4.7 SKELETFORMULIEREN

Niet van toepassing.

2.4.8 CONSERVATIERAPPORT

Niet van toepassing.